МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА МЕТОДИКИ ЇЇ НАВЧАННЯ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАУКОВОГО СТИЛЮ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ОСНОВИ АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА

Навчально-методичний посібник

для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

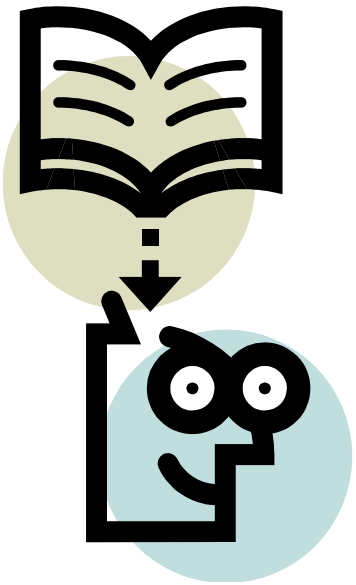

ЖИТОМИР – 2026

УДК 811.161.2:81'271.12:81'38(075.8)
Т-33

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 10 від 24 квітня 2026 року)

Рецензенти: **Гримашевич Галина Іванівна,** кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та методики її навчання Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Денисюк Василь Вікторович, доктор філологічних наук, професор кафедри української мови та журналістики Уманського національного університету;

Сус Ірина Романівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови імені професора Івана Ковалика Львівського національного університету імені Івана Франка.

Теорія і практика наукового стилю української мови та основи академічного письма : навчально-методичний посібник для підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти / Уклад.: В. М. Мойсієнко, В. М. Титаренко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2026. 61 с.

У посібнику запропоновано перелік тем і основних теоретичних питань до них, практичні завдання, питання для самоконтролю, питання до заліку, тексти для аналізу, критерії оцінювання.

Зважаючи на практичну спрямованість курсу, до кожної теми подаються практичні завдання, виконання яких сприятиме виробленню стійких умінь та навичок з освітньої компоненти «Теорія і практика наукового стилю української мови та основи академічного письма».

© Мойсієнко В. М., Титаренко В. М., 2026

© Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА ……...4

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ……..5

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ……..9

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ……12

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО НАПИСАННЯ МКР ТА СКЛАДАННЯ ЗАЛІКУ……..……54

ЗРАЗКИ ЗАВДАНЬ ДО МОДУЛЬНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ……57

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ……60

ПЕРЕДМОВА

Вимоги до якості підготовки докторів філософії суттєво зросли в контексті глобалізації світової науки та активного входження України в європейський дослідницький простір. Сучасна вища школа потребує фахівців, які не лише володіють глибокими предметними знаннями, а й здатні професійно презентувати результати своїх пошуків.

Цей навчально-методичний посібник до практичних занять із дисципліни **«Теорія і практика наукового стилю української мови та основи академічного письма»** покликаний подолати розрив між дослідницьким потенціалом здобувачів та рівнем їхньої мовної компетенції. Мета – навчити молодих науковців створювати та оформлювати результати праці згідно з актуальними мовними стандартами й вимогами академічного етикету.

Особливості посібника: містить різнорівневі завдання для розвитку критичного мислення та вправи на редагування фахових текстів; пропонуються вправи з моделювання мовних ситуацій, що виникають під час наукових дискусій та конференцій; завдяки чітким методичним рекомендаціям видання є ефективним інструментом як для аудиторної роботи, так і для дистанційного навчання чи самостійного опрацювання.

Посібник стане надійним путівником на шляху до формування високої культури академічного письма та успішної комунікації в науковому середовищі.

ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. фонд «Міжнарод. фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ, 2016.
2. Академічне письмо: навч. посібник / Уклад. Ревуцька С. К., Зінченко В. М. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
3. Академічне письмо та доброчесність : навчально-методичний посібник / автори-укладачі: І. Насмінчук, Л. Громик. Кам'янець-Подільський : ЗВО «ПДУ», 2024. 256 с.
4. Горошкіна О., Груба Т. Українська наукова мова: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Суми : Університетська книга, 2023. 108 с.
5. Колоїз Ж. Академічне письмо та риторика. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 196 с.
6. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.
7. Мартинюк О. М. Академічне письмо (конспект лекцій): навчально-методичне видання. Луцьк : Вежа, 2021. 48 с.
8. Наукова комунікація як складник фахової діяльності : практикум / уклад. Л. І. Прокопенко. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 99 с.
9. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2021. 80 с.
10. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.
11. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.
12. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.

13. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.

14. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

15. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

16. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

17. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу. Київ, 2016. 61 с. (Створено в рамках Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP у партнерстві з МОН України та за підтримки Посольства США в Україні).

Додаткова:

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.

2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.

3. Вернигора Н.М. Написання сучасної наукової статті. Методичні рекомендації. Київ.ун-т ім. Бориса Грінченка, гуманітарний ін-т. Київ : Білий Тигр, 2015. 28 с.

4. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

5. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

6. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

7. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2015. 399 с.

8. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

9. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с.

10. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.

11. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології. Навч. посібн. Київ, 2013. 294 с.

12. Мацько Л. І., Денискіна Г. О. Українська наукова мова (теорія і практика) : навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 272 с.

13. Михайлова О. Г., Сидоренко А. А., Сухопар В. Ф. Українське наукове мовлення: лексичні та граматичні особливості : навч. посіб. Харків, 2000. 97 с.

14. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

15. Мацько Л. І. Українська наукова мова (теорія і практика): навч. посіб. Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. 272 с.

16. Наєнко Г. Науковий текст середньоукраїнського періоду в лінгвостилістичному, текстолінгвістичному й комунікативно-функціональному висвітленні. Київ, 2013. 398 с.

17. Селігей П. О. Науковець і його мова. *Українська мова*. 2012. № 4. С. 18–28.

18. Семеног О., Фаст О. Академічне письмо: лінгвокультурологічний підхід. Суми, 2015. 190 с.

19. Українська мова. Мова фаху, мова науки, мова спілкування. Тестово-комунікативне навчання [Текст]: навч. посіб. / Л. О. Ткаченко, О. В. Любашенко, С. Є. Мельник [та ін.]; за ред. О. В. Любашенко. Київ : Компас, 2014. 255 с.

20. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 320 с.

21. Чак Є. Складні випадки правопису та слововживання. Київ : А.С.К., 1998. 272 с.

22. Чемеркін С. Г. Українська мова в інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. Київ, 2010. 240 с.

23. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень: Навч. посібник. Львів, 2011. 177 с.

Інтернет ресурси:

1. Етичний кодекс ученого України. URL: https://www.znu.edu.ua/etychnyj-kodex-uchenogo-Ukrajiny.pdf

2. Кодекс академічної доброчесності Житомирського державного університету імені Івана Франка. URL: https://zu.edu.ua/offic/kodeks.pdf

3. Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. URL: https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf

4. Ревуцька С. К. Курс лекцій з дисципліни «Академічне письмо». Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2018. 81 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/id/eprint/1379

5. Рекомендації щодо впровадження кодексу честі в закладах освіти. URL: http://www.saiup.org.ua/resursy/rekomendatsiyi-shhodo-vprovadzhennya-etychnyh-kodeksiv-v-ukrayinskyh-vyshhyh-navchalnyh-zakladah/

6. Сайт наукової бібліотеки УІПА. Академічна доброчесність. URL: http://library.uipa.edu.ua/poslygy/naukovtsiam-fakhivtsiam/naukovtsiam/akademichna-dobrochesnist.html

7. Сосєдко К. Метадані наукової статті – наріжний камінь роботи, що будуть цитувати. URL: https://nim.media/articles/nazva-anotatsiya-klyuchovi-slova-narizhny-kamin-statti-shcho-budut-tsituvati

8. Фундаментальні цінності академічної доброчесності/ пер. з англ. Вид. 2-ге. 36 с. URL: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/ Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf

Інформаційний обсяг освітньої компоненти

Модуль 1. Українська наукова мова. Академічна культура науковця.

Тема. Основи академічної доброчесності. Інтелектуальна власність. Авторське право в освіті та науці.

Академічна доброчесність: принципи, цінності, правове забезпечення. Наукова добросовісність і етика вченого. Забезпечення академічної доброчесності в ЖДУ імені Івана Франка. Інтелектуальна свобода. Авторське право.

Тема. Плагіат у науковій діяльності.

Інтелектуальна власність, її складові. Поняття авторського права. Вимоги до цитування, правила оформлення посилань. Плагіат, особливості його виявлення. Способи уникнення плагіату в науково-дослідній сфері. Антиплагіатні програми. Академічна відповідальність. Особливості цитування. Види посилань. Правила оформлення бібліографічних посилань. Міжнародні стилі цитування.

Тема. Науковий стиль української мови.

Сучасні погляди на стилі української мови. Формування наукового стилю української мови. Специфіка розвитку наукового стилю в контексті мовної політики та мовної ситуації. Мовні та позамовні чинники формування наукового стилю на сучасному етапі. Основні ознаки наукового стилю. Нова редакція українського правопису. Основні зміни.

Тема. Мовні засоби української наукової мови. Фахова мова.

Система мовних засобів наукового стилю та особливості їх уживання. Термін як складовий компонент фахової мови. Вчення про значення слова як необхідна передумова виникнення вчення про термін. Термінологія. Загальні особливості фахової мови. Вчення про значення слова як необхідна передумова виникнення вчення про термін. Термінознавство як наука.

Тема. Жанрова парадигма наукового стилю.

Жанрова диференціація наукового стилю української літературної мови. Види і жанри усного мовлення. Основні вимоги до усного наукового спілкування. Поняття про науковий дискурс.

Тема. Типологія мовних помилок у науковому тексті.

Норми наукової мови та мови професійного спілкування. Різновиди мовних порушень. Типові порушення норм наукового стилю. Поняття про «науковий жаргон». Логіко-синтаксичні труднощі академічного тексту. Науковий етикет.

Тема. Удосконалення навичок написання наукових текстів.

Вимоги до оформлення наукових текстів. Цитати та засоби зв'язку в наукових текстах. Скорочення та переноси в наукових текстах. Оформлення таблиць, ілюстрацій, додатків. Оформлення літератури.

Тема. Презентація наукового дослідження.

Презентація як один із способів представлення інформації. Різновиди презентацій. Вимоги до оформлення презентацій. Ресурси створення презентацій.

Тема. Мовностилістичні засади редагування академічного тексту.

Унормування лексико-семантичних та фразеологічних мовних засобів для створення академічного тексту. Вибір нормативних граматичних форм для створення академічного тексту. Типові недоліки в побудові тексту (багатослів'я, неповнота, різна модальність, недоцільна інверсія і т. ін.). Пунктуаційні правки. Технічні можливості редагування текстів.

Тема. Публічний виступ.

Класифікація публічних виступів. Структура виступу та вимоги да нього. Етапи підготовки до публічного виступу. Вербальні й невербальні засоби наукової комунікації. Тактика і стратегія в комунікативній діяльності науковця.

Тема: Філологічні аспекти редагування згенерованого контенту: теорія, методологія, прагматика штучного інтелекту в науковому просторі.

Теоретико-методологічні засади аналізу згенерованих текстів. Лінгвосинергетична типологія девіацій у генеративних текстах. Методологія філологічної валідації та стратегії гуманізації (Humanizing) тексту. Промпт-інжиніринг у системі сучасних філологічних дисциплін. Технологічна екосистема редагування українськомовного ШІ-контенту.

Структура освітньої компоненти

Назви тем	Кількість годин											
	Денна / вечірня форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальна	всього	Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна	Індивідуальна
Модуль І. Академічна культура, академічна доброчесність, плагіат. Науковий стиль української мови: історія і сьогодення												
Тема 1. Основи академічної доброчесності. Інтелектуальна власність. Авторське право в освіті та науці. Плагіат у науковій діяльності.	16	2	4		10							
Тема 2. Науковий стиль української мови.	12	2	2		8							
Тема 3. Мовні засоби української наукової мови. Фахова мова.	12	2	2		8							
Тема 4. Жанрова парадигма наукового стилю.	10	2	2		6							
Тема 5. Типологія мовних помилок у науковому тексті.	8	2	2		4							
Тема 6. Удосконалення навичок написання наукових текстів.	14	2	2		10							
Тема 7. Презентація наукового дослідження. Публічний виступ.	5		2		3							
Тема 8. Мовностилістичні засади редагування академічного тексту.	8		4		4							
Тема 9. Філологічні аспекти редагування згенерованого контенту: теорія, методологія, прагматика штучного інтелекту в науковому просторі.	5		2		3							
Разом за модулем 1	90	12	22		56							
Усього годин	**90**	**12**	**22**		**56**							

Тематика практичних занять з курсу

Тема 1: Основи академічної доброчесності. Інтелектуальна власність. Авторське право в освіті та науці. Плагіат у науковій діяльності

(4 год)

План:

1. Академічна культура та її основні складові.
2. Наукова добросовісність і етика вченого.
3. Аналіз документів ЖДУ, присвячених академічній доброчесності.
4. Концепція інтелектуальної свободи.
5. Доброчесність викладача та адміністрації як передумова доброчесності здобувача.
6. Поняття інтелектуальної власності та його складові.
7. Поняття авторського права. Вимоги до цитування, правила оформлення посилань.
8. Плагіат, особливості його виявлення. Способи уникнення плагіату в науково-дослідній сфері.
9. Антиплагіатні програми.
10. Особливості цитування.

Ключові слова: *академічна культура, академічна етика, інтелектуальна свобода, доброчесність, академічна грамотність, академічна культура; академічне письмо, кодекс честі; інтелектуальна власність, авторське право, плагіат, цитата, покликання, антиплагітна програма, унікальність, публікаційна активність.*

Опрацюйте тексти законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про науково і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, чинні накази й рекомендації МОН України, Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти тощо.

Дайте відповіді на запитання:

1. Розкрийте поняття академічна культура.
2. Назвіть основні складові академічної культури.

3. Які дії передбачає дотримання академічної доброчесності?

4. Що належить до порушень академічної доброчесності?

5. Яка передбачена відповідальність за порушення академічної доброчесності?

6. Охарактеризуйте особливості наукової дискусії.

7. Що таке науковий консалтинг?

8. Яку роль відіграє компанія-посередник?

9. Охарактеризуйте основні положення концепції інтелектуальної свободи.

10. Назвіть міжнародні та вітчизняні громадські організації, які опікуються свободою слова та інформації в Україні.

11. Назвіть складові інтелектуальної власності.

12. Що належить до об'єктів права інтелектуальної власності?

13. Який результат творчої діяльності визнається об'єктом права інтелектуальної власності?

14. Чи відрізняються поняття інтелектуальна власність та інтелектуальна діяльність?

15. Охарактеризуйте співвідношення права інтелектуальної власності та права власності.

16. Назвіть джерела права інтелектуальної власності.

17. Які виділяють види плагіату?

18. Що не входить до плагіату?

19. Що таке унікальність тексту?

20. Чи означає 100 % унікальності тексту, що він не списаний?

21. Що таке «самоплагіат»? Чи є він допустимим у науковій діяльності? Чому?

22. Проаналізуйте, яким чином з плагіатом борються в різних країнах.

23. Охарактеризуйте основні положення Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ).

24. Назвіть найбільш поширені антиплагіатні програми. Охарактеризуйте позитивні й негативні сторони їх.

25. Якими програмами ви користувалися у власній діяльності?

26. Яка відповідальність передбачається за плагіат?

27. Які Вам відомі способи уникнення плагіату?

Практично!!!

1. Наведіть приклади з Вашої царини, які стосуються порушення доброчесності.

2. Опрацюйте документи ЖДУ, присвячені академічній доброчесності. Зіставте з подібними документами інших навчальних закладів

3. Перевірте створені Вами тексти на доступних антиплагіатних програмах. Зробіть висновки про їх достовірність. Назвіть недоліки.

4. Вивчіть статтю 42 Закону України «Про освіту» та Кодекс етики вашого університету.

5. Коротко випишіть, які об’єкти наукової діяльності охороняються авторським правом, а які – ні (згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права»).

6. Оберіть одну з резонансних справ щодо плагіату в Україні чи світі (наприклад, через ресурс «Помилки та фальсифікації в наукових дослідженнях» або Retraction Watch) та опишіть суть порушення, як воно було виявлено, які репутаційні чи правові наслідки мало для автора.

7. Візьміть складний абзац із фахової статті за вашою темою. Перефразуйте його своїми словами так, щоб зберегти сенс, але повністю змінити структуру речень. Наведіть обидва варіанти (оригінал та ваш парафраз) із правильним оформленням посилання.

8. Оформіть три типи цитат згідно зі стандартом (APA, MLA або ДСТУ 8302:2015):

9. пряма цитата, непряма цитата (імпакт-фактор ідеї), цитування вторинного джерела (цитата в цитаті).

10. Завантажте 2–3 сторінки власного підготовленого тексту (підрозділ дисертації або стаття) у доступну систему перевірки (наприклад, StrikePlagiarism,

Unicheck або безкоштовні аналоги). Проаналізуйте звіт: які збіги є легітимними (терміни, назви установ), а які потребують переробки.

11. Дайте коротку відповідь, яку ліцензію Creative Commons краще обрати для вашої майбутньої публікації, щоб її могли цитувати, але не використовували в комерційних цілях.

12. Сформулюйте власну позицію (5-7 речень): чи вважається використання ChatGPT для написання огляду літератури порушенням академічної доброчесності? За яких умов використання ШІ є етичним?

13. Скористайтеся чатом ChatGPT або іншим ШІ для написання вступу до вашої теми (обсягом 1 сторінка). Перевірте цей текст на плагіат. Знайдіть у ньому стилістичні помилки (ШІ часто грішить кальками з англійської). Перевірте реальність джерел, які навів ШІ (часто вони вигадані). Зробіть висновок: як правильно «легалізувати» використання ШІ у вашій роботі, не порушуючи академічну доброчесність.

14. Опрацюйте а**ктуальну нормативну базу.** Для виконання завдань важливо спиратися на найновіші редакції документів:

Закон України «Про академічну доброчесність» (у стані доопрацювання).

Закон України «Про авторське право і суміжні права» (нова редакція від 01.12.2022 р. з останніми змінами від 21.08.2025 р.).

Закон України «Про освіту» (зокрема стаття 42, яка дає фундаментальне визначення академічної доброчесності).

Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», що регулює етичні норми в роботі науковців.

15. Проаналізуйте зразок і складіть власну порівняльну таблицю видів порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, хабарництво, необ’єктивне оцінювання).

Зразок (виконав **Єгор Лихотворик,** здобувач третього рівня освіти).

Вид порушення	Суть порушення	Характеристика	Приклад	Наслідки
Академічний плагіат	Привласнення чужих текстів, ідей або результатів без належного посилання на них	Охоплює копіювання текстів, ідей, структур, перекладів без цитування. Порушує авторське право	Копіювання розділу підручника або статті в кваліфікаційній роботі без вказівки джерела	Незарахування роботи, зниження оцінки, відрахування, відмова у публікації
Самоплагіат	Повторне використання власних, раніше опублікованих матеріалів у якості нових	Вважається порушенням, бо створює ілюзію новизни наукового результату	Подання старої статті як нової без зазначення попередньої публікації	Відмова у публікації, відкликання статті, репутаційні втрати
Фабрикація	Вигадування статистиних даних, фактів або результатів дослідження	Повне створення неіснуючих даних. Особливо небезпечне у соціології, психології та експериментальних науках.	Вигадані результати опитування студентів щодо мовних помилок	Скасування результатів, дисциплінарна відповідальність, втрата довіри та репутації
Фальсифікація	Свідоме викривлення або підміна даних	На відміну від фабрикації, дані існують, але змінюються для «*потрібного*» автору результату.	Зміна статистичних даних щодо частоти мовних запозичень у дослідженні	Відкликання роботи, позбавлення наукового ступеня, заборона публікацій
Списування	Використання заборонених матеріалів або сторонньої допомоги під час контролю знань	Порушення навчальної самостійності. Може бути *технічним* (телефон, шпаргалки) або *організованим* (допомога інших осіб).	Використання телефону або *шпаргалок* на іспиті	Незарахування, повторне складання, а в деяких ситуація - відрахування
Хабарництво	Надання або отримання неправомірної вигоди за академічні результати	Найбільш серйозне порушення, має не лише академічні, а й кримінальні наслідки.	Оплата викладачу за «успішне складання сесії»	Відрахування, кримінальна відповідальність, судимість
Необ'єктивне оцінювання	Упереджене або несправедливе виставлення оцінок	Порушення з боку викладачів або членів комісій. Може бути як завищення, так і заниження оцінок.	Завищення оцінки «*за знайомством*» або заниження через особисту неприязнь	Дисциплінарні стягнення, службова відповідальність, втрата довіри та репутації до навчального закладу

Опрацюйте а**ктуальну нормативну базу.** Для виконання завдань важливо спиратися на найновіші редакції документів:

Закон України «Про академічну доброчесність» (у стані доопрацювання).

- **Закон України «Про авторське право і суміжні права»** (нова редакція від 01.12.2022 р. з останніми змінами від 21.08.2025 р.).
- **Закон України «Про освіту»** (зокрема стаття 42, яка дає фундаментальне визначення академічної доброчесності).
- **Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»**, що регулює етичні норми в роботі науковців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічне письмо та доброчесність : навчально-методичний посібник / автори-укладачі: І. Насмінчук, Л. Громик. Кам'янець-Подільський : ЗВО «ПДУ», 2024. 256 с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с.
3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету. Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд досліджень освітньої політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с. Бойченко Н.М. Етичні аспекти університетських цінностей. Софія. Гуманітарно-релігієзнавчий вісник. К.: Вид.-полігр. центр «Київський університет», 2014. № 1 (1). С. 37–43.
4. Горошкіна О., Груба Т. Українська наукова мова: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Суми : Університетська книга, 2023. 108 с.
5. Добко Т. Академічна культура як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії // Дух і літера. Спец. вип. «Університетська автономія». Київ, 2008. № 19. С. 93–102.

6. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник / за ред. О. В. Нестерцової-Собакарь. Київ: Дніпро, 2018. 140 с.

7. Мартинюк О. М. Академічне письмо (конспект лекцій): навчально-методичне видання. Луцьк : Вежа, 2021. 48 с.

8. Михайловський Ю. Б. Система Anti-Plagiarism як інструмент запобігання плагіату в навчальній та науковій діяльності / Ю. Б. Михайловський, Н. А. Длугунович // Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки. 2013. № 3. С. 162–168.

9. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність [Електронний ресурс] : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ : НУТУ «КПІ», 2012. 238 с.

10. Наука і молодь в Україні XXI століття / Ю. Л. Мосенкіс, М. А. Болобан, П. М. Грабовий, Н. М. Жовта, О. О. Жовтий, Г. В. Пашковська, Д. І. Переверзєв, Р. І. Синишин; Акад. наук вищ. освіти України, Укр. акад. архіт. Київ; Умань : ПП Жовтий, 2010. 259 с.

11. Остапович Г. М., Стороженко О. М., Уманцева Г. В. , Фоміна О. В. Інтелектуальна власність: навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2012. 456 с.

12. Петренко В.С. Поняття та види плагіату. Часопис цивілістики. 2013. Вип. 14. С. 128–131.

13. Поповський О. І. Огляд програм порівняльного аналізу на збіг // Збірник тез доповідей 2-го Кіровоградського соціально-економічного форуму «Інформаційне суспільство і влада». Кіровоград. 2013. С. 99–100.

14. Право інтелектуальної власності : підручник / за заг. ред. О. І. Харитонова. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 540 с. Ходаківський Є. І., Якобчук В. П., Литвинчук І. Л. Інтелектуальна власність: економічно-правові аспекти. навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 276 с.

15. Рогожа М. М. Етичне регулювання академічного середовища у проблемному полі академічної етики: осмислення механізмів дієвості Бухарестської декларації // Філософія освіти. 2014. № 1. С. 232–241. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PhilEdu_2014_1_15

16. Ромакін В. В. Академічна етика як передумова верховенства права // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія «Педагогіка». Миколаїв, 2006. Вип. 33. Т. 46. С. 174–179.

17. Струнсе В. Місія досяжна: підвищення академічної чесності в українській освіті // Прозорість і корупція в системі вищої освіти України: зб. матер. конф. (21–22 листоп. 2002 р., м. Львів). Київ : Таксон, 2003. С. 272–275.

18. Товканець Г. В. Етика взаємин та етичний кодекс в організаційній культурі вищого навчального закладу // Професійна освіта: методологія, теорія та технології: зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2015. Вип. 2. С. 216–227.

19. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 320 с.

20. Цокур О. С. «Кодекс честі» в системі вищої освіти США // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». Черкаси, 2009. Вип. 150. С. 57–62.

21. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: Методичні рекомендації та програма курсу Київ, 2016. 61 с.

Електронні ресурси

Кодекс академічної доброчесності ЖДУ. URL: https://zu.edu.ua/offic/kodeks.pdf

Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/print

Проект сприяння академічній доброчесності в Україні Strengthening Academic Integrityin Ukraine Project – SAIUP – Режим доступу: http://www.saiup.org.ua/

Тема 2. Науковий стиль української мови

(2 год)

План:

1. Сучасні погляди на стилі української мови.
2. Формування наукового стилю української мови.
3. Специфіка розвитку наукового стилю в контексті мовної політики та мовної ситуації.
4. Позамовні чинники формування наукового стилю.
5. Нова редакція українського правопису. Основні зміни.

Ключові слова: *стиль, жанр стилю, науковий стиль, екстралінгвальний чинник, лінгвальний чинник, мовні засоби, мовна політика, мовна ситуація.*

Дайте відповіді на запитання:

1. Чи є традиційна класифікація стилів вичерпною?
2. Чи варто виокремлювати конфесійний, епістолярний або рекламний стилі як самостійні одиниці в сучасній лінгвістиці?
3. Що Ви можете сказати про дифузію стилів? Де межа між науковим та публіцистичним стилями в умовах популяризації науки?
4. Як радянський період вплинув на автентичність української наукової термінології та чи вдалося подолати наслідки штучного зближення з російською мовою?
5. Чи може науковий стиль розвиватися повноцінно, якщо значна частина наукових публікацій українських учених виходить англійською мовою?
6. Які механізми мовної політики є найбільш ефективними для повного переходу наукової царини на українську мову (стимулювання чи примус)?
7. Як балансувати між поверненням репресованих термінів 1920-х років та необхідністю інтеграції в міжнародний (англомовний) науковий простір?
8. Назвіть позамовні чинники, які впливають на формування наукового стилю.

9. Схарактеризуйте цифровізацію як чинник розвитку сучасного наукового стилю..

10. Як поява штучного інтелекту та систем автоматичного перекладу змінює структуру та лексику наукового тексту?

Практично!!!

1) опрацюйте класифікації стилів української мови. Випишіть ключові ознаки, що відрізняють сучасний науковий стиль від офіційно-ділового та публіцистичного.

2) проаналізуйте, як статус української мови як державної (Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної») вплинув на наукову комунікацію та вимоги до захисту дисертацій.

3) складіть перелік із 5–7 екстралінгвістичних чинників (наприклад, цифровізація, інтернаціоналізація науки), що впливають на сучасну наукову мову.

4) напишіть доповідь про особливості формування наукового стилю в українській мові.

5) знайдіть у словниках або утворіть фемінітиви до назв наукових ступенів та посад: аспірант, доктор, доцент, завідувач, здобувач, рецензент. Чи доречно, на вашу думку, використовувати їх у тексті дисертації? Обґрунтуйте.

6) перевірте правопис прізвищ відомих науковців у вашій галузі згідно з новими правилами (особливо прізвища на *-ий, -ій*, а також запозичені прізвища).

7) порівняйте два фрагменти наукових текстів на одну тему, дотичну до вашого дослідження: один виданий у 1950-х роках, інший – у 2020-х.

a. виділіть «ідеологічні маркери» у старому тексті (якщо є);

b. порівняйте ступінь насиченості інтернаціоналізмами;

c. зробіть висновок про те, як мовна політика вплинула на мову цих праць.

8) запишіть слова згідно з новими нормами, поясніть правила:

- *(пів)аркуша, (пів)години, (пів)Європи;*
- *проєкт/проект, об’єкт/обєкт;*

- *аудиторія/авдиторія, пауза/павза (варіантність);*
- *дифтерит/дифтерія, ефір/етер;*
- *міні(спідниця), екс(президент), віце(прем'єр).*
- 12) відредагуйте речення, притаманні науковим текстам, усуваючи канцеляризми та лексичні помилки:
- *Дане питання являється найбільш актуальним в силу слідуючих обставин.*
- *Приймати участь у обговоренні результатів дослідження.*
- *В кінці кінців ми прийшли до висновку, що дана методика невірна.*
- *Науковий керівник рахує, що дисертація містить багаточисельні помилки.*

ЛІТЕРАТУРА

1. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.
2. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.
3. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології. Навч. посібн. Київ, 2013. 294 с.
4. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2021. 80 с.
5. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.
6. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.
7. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.

8. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.

9. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

10. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

11. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.

12. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

13. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

14. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

15. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2015. 399 с.

16. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

17. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с. URL: http://elibrary.kdpu. edu.ua/xmlui/handle/ 123456789/3236

18. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

19. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

20. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник / В. А. Тимкова. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

21. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

Тема 3. Мовні засоби української наукової мови. Фахова мова

(2 год)

План:

1. Загальні особливості фахової мови.

2. Термін як складник фахової мови.

3. Вчення про значення слова як необхідна передумова виникнення вчення про термін.

4. Термінознавство як наука.

Ключові слова: *фахова мова, термін, термінознавство, номенклатура, семантика, лексичне значення слова.*

Дайте відповіді на запитання:

1. Що таке фахова мова і чим вона відрізняється від розмовної або художньої?

2. Які основні функції виконує професійна мова в діяльності спеціаліста?

3. Назвіть ключові ознаки наукового стилю, які є обов'язковими для фахового спілкування (логічність, точність, об'єктивність тощо).

4. Дайте визначення поняттю *термін* у сучасному мовознавстві?

5. Якими ознаками має володіти «ідеальний» термін?

6. Чим відрізняється термін від номена (номенклатурної назви) та професіоналізму?

7. Як пов'язані загальновживане значення слова та його спеціальне (термінологічне) значення?

8. Яку роль відіграє дефініція (визначення) у перетворенні звичайного слова на науковий термін?

9. Що є об'єктом та предметом вивчення термінознавства?

10. Які актуальні проблеми стоять перед сучасними термінологами в умовах активного запозичення іншомовних слів?

Практично!!!

1. Описати особливості фахової мови з обраної наукової царини.
2. Укласти словник термінів з досліджуваної царини.
3. Проаналізувати недоліки в термінотворенні обраної галузі.
4. Виписати нові запозичені слова-терміни, обґрунтувати потребу в їх уживанні.
5. Оберіть 15–20 базових термінів вашої дисертаційної теми. Для кожного терміна: наведіть дефініцію (визначення) з академічного словника або ДСТУ; укажіть спосіб його творення (морфологічний, синтаксичний, запозичення, семантичний); перевірте наявність інтернаціональних аналогів (англійською та латиною/грецькою, якщо є).
6. Знайдіть 5 прикладів слів, які мають одне значення в побуті, а інше – як строгий науковий термін (наприклад, *сила, поле, орган, корінь, операція*). Поясніть різницю.
7. Опишіть зв'язок між терміном (знаком), поняттям (денотатом) та реальним об'єктом на прикладі одного терміна з вашої спеціальності (згідно з теорією Г. Фреге або Ч. Огдена – А. Річардса).
8. Оберіть один ключовий термін вашої галузі та прослідкуйте зміну його значення за останні 20–30 років, зверныть увагу, як розвиток технологій або зміна парадигми вплинули на його зміст).
9. Знайдіть державний стандарт (ДСТУ) на терміни та визначення у вашій галузі. Випишіть 3–5 прикладів термінів, які стандарт маркує як «нерекомендовані» (з позначкою *«нд»*), наведіть їхні нормативні відповідники.
10. Чи допустима синонімія у вашій фаховій мові? Наведіть приклади «дублетних» термінів (наприклад, *лінгвістика – мовознавство*) та поясніть, який з них краще використовувати в дисертації.
11. Складіть перелік із 5–7 нових термінів, які ви вводите або уточнюєте у своїй дисертації.
12. Напишіть, чому сучасні окремі терміни вас не влаштовують (вони занадто широкі, неточні чи застарілі).

ЛІТЕРАТУРА

1. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.
2. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.
3. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології. Навч. посібн. Київ, 2013. 294 с.
4. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2021. 80 с.
5. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.
6. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.
7. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.
8. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.
9. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.
10. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.
11. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.
12. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

13. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

14. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

15. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2015. – 399 с.

16. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

17. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с. URL: http://elibrary.kdpu. edu.ua/xmlui/handle/ 123456789/3236

18. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

19. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

20. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник / В. А. Тимкова. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

21. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

Тема 4. Жанрова парадигма наукового стилю

(2 год)

План:

1. Жанрова диференціація наукового стилю сучасної української літературної мови.
2. Вплив глобалізація на мову сучасних наукових публікацій та дискусій.
3. Зміни в мові як наслідок глобалізації та масовізації.
4. Англізація української мови.

Ключові слова: *жанри наукового стилю, глобалізація, масовізація, англізація, запозичення, іншомовні слова, пуризм.*

Дайте відповіді на запитання:

1. За якими критеріями відбувається поділ наукового стилю на підстилі?
2. Які жанри наукового стилю є найбільш репрезентативними для сучасної української науки?
3. Як жанр наукової публікації впливає на вибір мовних засобів та рівень складності викладу?
4. Як глобалізація змінює структуру наукового тексту (наприклад, обов’язковість анотацій, структури IMRAD)?
5. Яким чином міжнародні стандарти цитування та публікаційної етики впливають на культуру наукової дискусії в Україні?
6. Чи сприяє глобалізація уніфікації наукової мови, які ризики це несе для національних наукових шкіл?
7. Що таке масовізація науки і як вона відображається на стилістиці наукових текстів?
8. Як розмиваються межі між науковим та іншими стилями під впливом масової комунікації?
9. Які позитивні та негативні наслідки «інтелектуалізації» розмовної мови та «демократизації» наукового стилю?

10. У чому полягає різниця між виправданим науковим запозиченням та надмірною англізацією?

11. Яка роль пуризму в сучасному термінознавстві: де межа між збереженням самобутності мови та ізоляцією від світового наукового простору?

12. Як боротися з явищем «варваризмів» (неадаптованих запозичень) у фахових текстах?

13. Чи загрожує англійська мова як *lingua franca* статусу української мови як мови вітчизняної науки?

14. Поясніть термін «жанрова парадигма»: чому вона постійно трансформується?

15. Наведіть приклади іншомовних слів, що стали невід'ємною частиною вашого професійного словника.

16. Сформулюйте власну позицію щодо помірного пуризму: чи варто шукати українські відповідники до кожного англіцизму?

Практично!!!

1. Виписати нові запозичені англізми у вашій науковій царині, обґрунтувати потребу в їх уживанні.

2. Навести приклади інтернаціоналізмів.

3. Навести приклади слів, утворених на питомій основі, з вашої царини в пуристичних мовах.

4. Складіть порівняльну характеристику трьох основних жанрів, з якими працює аспірант: тези доповіді, наукова стаття, розділ дисертації. *Критерії порівняння:* обсяг, ступінь деталізації методики, наявність розгорнутого огляду літератури, специфіка висновків.

5. Напишіть анотацію до вашого останнього дослідження двома мовами (українською та англійською). Перевірте, чи відповідає англомовна версія міжнародним стандартам (Background, Methods, Results, Conclusion), а не є просто дослівним перекладом українського тексту.

6. Випишіть із фахових журналів вашої галузі 10 нових термінів-англізмів, що з'явилися за останні 5 років. Спробуйте підібрати до них українські

відповідники (питомі слова) та обґрунтуйте, чому в науці прижився саме англомовний варіант (стислість, відсутність аналога, мода тощо).

7. Підготуйте роздум (1–1,5 стор.) на тему: «Глобальна англійська (Globish) у науці: шлях до порозуміння чи загроза національній термінології?».

8. Розгляньте аспект «масовізації» науки: як спрощення мови впливає на якість наукових дискусій.

9. Відредагуйте речення, замінивши недоречні англіцизми та кальки на нормативні українські конструкції:

- *Ми зробили **апдейт** методики дослідження згідно з новими **трендами**.*
- *Цей підхід є найбільш **ефективним** у контексті **менеджменту** знань.*
- *Стаття була **реджектнута** через низький рівень оригінальності.*
- *Просимо надати **фідбек** щодо проведеного **воркшопу**.*

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації Мовознавство. 2001. № 3.
2. Покликання університету: зб. наук. пр. / відп. ред. О. Гомілко. Київ : РІА «Янко»; «Веселка», 2005. С. 90–132.
3. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія «Філософські науки». Львів, 2008. Вип. 11. С. 27–37.
4. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.
5. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.
6. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

7. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.): у 2 т. Харків : Основа, 2001. Т. 2. С. 290.

Тема 5. Типологія мовних помилок у науковому тексті

(2 год)

План:

1. Порушення лексичної норми.
2. Типологія морфологічних помилок у наукових працях
3. Типи синтаксичних помилок у науковому тексті.
4. Помилки у змістовій структурі наукової роботи.
5. Особливості помилок у зовнішньому оформленні текстів наукового стилю.

Ключові слова: *культура наукової мови, академічний текст, лінгвістична норма, типологія помилок, лексична помилка, тавтологія, калька, морфологічна помилка, відмінювання, активні дієприкметники, синтаксична помилка, неправильне керування, дієприслівниковий зворот, архітектоніка тексту, термінологічна неузгодженість, некоректне цитування, стандарти оформлення, бібліографія, орфографія, пунктуація.*

Дайте відповіді на запитання:

1. Назвіть особливості наукового стилю.
2. Охарактеризуйте мовні засоби наукового стилю.
3. На які підвиди поділяється науковий стиль?
4. Як глобалізація та масовізація позначилася на науковому стилі української мови?
5. Які найчастіше трапляються мовні помилки в науковому стилі.
6. Що таке *науковий жаргон*? Хто його описував?
7. Що таке науковий етикет?
8. Як пов’язаний науковий етикет з мовним?
9. Назвіть основні етикетні вимоги до наукової дискусії.
10. Які стилі оформлення літератури Вам відомі? Якими Ви же користувалися?

Практично!!![1]

1. **Проаналізувати типологічні мовні помилки в наукових текстах вашої царини.**

2. Знайдіть та виправте помилки, пов’язані з тавтологією, плеоназмами та вживанням слів у невластивому значенні:

- *«Головний лейтмотив дослідження...»*
- *«У червні місяці було проведено опитування...»*
- *«Дана методика відіграє велике значення...»*
- *«Підняти питання про доцільність експерименту...»*

3. Оберіть правильну форму слова, поясніть вибір:

Два (протокола / протоколи).Згідно з (наказом / наказу). Більш (доцільніший / доцільний) варіант. Перевірка (ступеня / степеня) окиснення.Використання (фахових термін_в).

4. Перефразуйте речення, усуваючи нанизування однакових відмінків (акумуляція родового відмінка) та громіздкі конструкції:

- *«Вивчення процесу формування системи управління якістю підготовки фахівців галузі освіти...»*
- *«Автором було зроблено висновок про те, що...»* (Замініть на активну конструкцію).

5. Чи немає суперечностей між завданнями у вступі та висновками?

6. Чи дотримано абзацну єдність (один абзац – одна закінчена думка)?

7. Чи є логічні переходи між підрозділами?

8. Випишіть прізвища 5 ключових іноземних вчених у вашій галузі. Транслітеруйте їх українською мовою згідно з чинними правилами. Знайдіть їхні профілі в Scopus або Web of Science. Оформіть посилання на їхні найцитованіші праці згідно зі стандартами, прийнятними у вашій царин.

9. Проведіть «технічний аудит» 5-ти сторінок свого тексту за такими критеріями: правильність використання дефіса (-) та тире (—); наявність нерозривних пробілів (Ctrl+Shift+Space) між ініціалами та прізвищем, а також

[1]Окремі завдання в цьому блоці складено за допомогою ШІ.

між числом і одиницею виміру (напр., *10 кг*, а не *10кг*); відповідність оформлення таблиць та рисунків вимогам ДСТУ 8302:2015.

10. Оформіть одне й те саме джерело (книгу та статтю) у двох різних стилях: ДСТУ 8302:2015 (український стандарт) та APA 7th edition (міжнародний стандарт).

11. Проаналізуйте один розділ своєї чернетки дисертації (або чужої статті) на предмет логічних помилок:

ЛІТЕРАТУРА

1. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.

2. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.

3. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології. Навч. посібн. Київ, 2013. 294 с.

4. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2021. 80 с.

5. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.

6. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.

7. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.

8. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.

9. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

10. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

11. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.

12. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

13. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

14. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

15. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2015. 399 с.

16. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

17. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с. URL: http://elibrary.kdpu. edu.ua/xmlui/handle/ 123456789/3236

18. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

19. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

20. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник / В. А. Тимкова. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

21. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

Тема 6. Удосконалення навичок написання наукових текстів

(2 год)

План:

1. Етапи й форми роботи над науковим текстом.
2. Конспектування.
3. Реферування.
4. Створення власної роботи.
5. Написання відгуків і рецензій.

Ключові слова: *науковий текст, академічне письмо, етапи текстопородження, драфтинг, постредагування, конспектування, метод Корнелла, реферування, аналітико-синтетична переробка, мовні кліше, структура IMRAD, академічна доброчесність, парафразування, наукова рецензія, експертний відгук, конструктивна критика.*

Дайте відповіді на запитання:

1. Що таке стиль у мові?
2. Які ведуться дискусії навколо виокремлення стилів у сучасній українській мові?
3. З якого періоду починають науковці витоки наукового стилю української мови?
4. Назвіть найвідоміші наукові праці в кожен із мовних періодів.
5. Як впливають екстралінгвальні чинники формування наукового стилю української мови?
6. Які особливості розвитку української наукової мови на сучасному етапі?
7. Схарактеризуйте роль і місце лексикографії в розвитку наукового стилю української мови.
8. Чи залежить науковий стиль від мовної політики? Як саме?
9. Яке Ваше ставлення до варіативних пропозицій нового правопису? Якими змінами користуєтеся Ви?

Практично!!![2]

1.Оформити за дисертаційними вимогами літературу з вашої наукової теми:

- книги (один-чотири автори; з редактором / упорядником; без автора; багатотомне видання; частина книги);
- тези доповідей, матеріали конференцій;
- статті із продовжуваних та періодичних видань;
- законодавчі та нормативні документи;
- архівні документи;
- патенти;
- електронні ресурси;
- автореферат;
- дисертацію.

2. Опрацювати рецензію до наукової праці, дотичної тематики дисертації.

3. Написати резюме для працевлаштування.

4. Виокремити проблемні питання й інсценізувати дискусійне обговорення.

5. Із наукових праць, досліджуваної царини, виписати наукові кліше.

6. Вибрати праці, у яких ведуться дискусії.

7. Оберіть фундаментальну статтю (10–15 стор.) за вашим фахом. Складіть до неї тезисний конспект, виділивши: об’єкт та предмет дослідження; ключову гіпотезу автора; основні аргументи та доказову базу.

8. На основі тієї ж статті напишіть реферат-резюме (обсягом до 1 стор.). Використовуйте безособові конструкції (*«У статті розглянуто...», «Автором акцентовано увагу на...», «Зроблено висновок про...»*) та уникайте надмірного цитування.

9. Складіть розгорнутий план-проспект одного підрозділу вашої дисертації. Визначте мікротеми кожного абзацу (логічний ланцюжок). Сформулюйте «перехідні містки» (фрази-зв’язки) між абзацами.

[2] Окремі завдання в цьому блоці складено за допомогою ШІ.

10. Напишіть вступну частину до вашої майбутньої статті (Introduction) за моделлю CARS (Create a Research Space): Крок 1: Окреслення царини дослідження (актуальність). Крок 2: Виявлення «ніші» (що ще не досліджено?). Крок 3: Заповнення ніші (ваша мета та завдання).

11. Уявіть, що ви науковий керівник. Напишіть короткий відгук на тези доповіді вашого колеги. Структура: відповідність темі, новизна, зауваження до оформлення, рекомендація до друку.

12. Проаналізуйте статтю з фахового видання вашої галузі (категорія «Б»). Складіть рецензію, вказавши на: сильні сторони (наукова цінність); слабкі сторони (недоліки в аргументації, застаріла література, помилки у термінології); дотримуйтесь принципів наукової етики (ввічливість, об’єктивність).

Практична порада: «Метод п’яти етапів» у послідовності при створенні тексту: **Планування ➞ Збір матеріалу ➞ Чернетка ➞ Редагування (зміст) ➞ Коректура (мова/оформлення).**

ЛІТЕРАТУРА

1. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.
2. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.
3. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології. Навч. посібн. Київ, 2013. 294 с.
4. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2021. 80 с.
5. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.

6. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.

7. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.

8. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.

9. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

10. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

11. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.

12. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

13. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

14. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

15. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2015. 399 с.

16. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

17. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с. URL: http://elibrary.kdpu. edu.ua/xmlui/handle/ 123456789/3236

18. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

19. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

20. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник / В. А. Тимкова. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

21. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

Тема 7. Мовностилістичні засади редагування академічного тексту (4 год)

План:

1. Технічні можливості редагування текстів.
2. Інтерет-ресурси для редагування наукового тексту.
3. Редагування дотекстових одиниць.
4. Нормативність лексико-семантичних та фразеологічних мовних засобів для створення академічного тексту.
5. Лексико-фразеологічні порушення.
6. Нормативні граматичні форми для створення академічного тексту.

Ключові слова: *лінгвістичне редагування, академічний текст, цифрові інструменти редагування, постредагування, мовні онлайн-ресурси, дотекстові одиниці, лексико-семантична норма, фразеологічна стійкість, мовна девіація, тавтологія, канцеляризми, лексична сполучуваність, граматична норма, формотворення, синтаксичне узгодження, академічний стиль.*

Дайте відповіді на запитання:

1. Що таке термін?
2. Дайте загальну характеристику терміна.
3. Чи всі слова мають лексичне значення?
4. Які Вам відомі семантичні процеси, що можуть відбуватися в словах?
5. Що таке інтернаціоналізми та професіоналізми?
6. Як Ви ставитесь до появи великої кількості запозиченої термінології.
7. На Вашу думку, які найбільш проблемні моменти в українському термінознавстві?

Практично!!![3]

Опрацювати зміни в новому правописі.

[3] Окремі завдання в цьому блоці складено за допомогою ШІ.

Дібрати з попередніх періодів наукові праці досліджуваної тематики, проаналізувати спільне й відмінне у використанні мовних засобів.

Укласти список словників та електронних ресурсів, які стосуються досліджуваної наукової царини.

1. Ознайомтеся з функціями «Рецензування» (Review) у MS Word та Google Docs (відстеження змін, коментарі, порівняння документів). Візьміть фрагмент тексту колеги, внесіть 5–7 виправлень у режимі «Виправлення» (Track Changes) та додайте 3 коментарі з обґрунтуванням правки (наприклад, посилання на параграф Правопису).

2. Протестуйте один і той самий складний абзац вашого тексту через три ресурси: **OnlineCorrector** (автоматичне виправлення помилок); **LanguageTool** (стилістичний та граматичний аналіз); **Словник UA** (перевірка слововживання). *Результат:* Складіть порівняльну таблицю: які помилки знайшов кожен сервіс, а які пропустив.

3. Проаналізуйте назву своєї дисертації або статті. Спробуйте скоротити її до 7–10 слів без втрати змісту. Усуньте «пусті» слова: *«Деякі питання...», «Дослідження проблеми...», «Шляхи вдосконалення...»*.

4. Перевірте відповідність вашого індексу УДК темі роботи за допомогою **онлайн-довідника УДК**. Підберіть 5–7 ключових слів, які б максимально точно відображали суть роботи для пошукових роботів Google Scholar.

5. Відредагуйте подані фрази, замінивши їх нормативними науковими відповідниками: *Дане питання являється ключовим*, *Приймати міри по покращенню*, *Виключення з правил підтверджує*, *У більшості випадків результати вірні*, *Зробити акцент на слідуючих аспектах*.

6. Виправте помилки в уживанні відмінкових форм та ступенів порівняння:

- *Найбільш оптимальний варіант.*
- *Згідно отриманих даних.*
- *Керуватися інструкції.*
- *Декілька професорів кафедри.*

- *По закінченню експерименту.*

7. Перебудуйте пасивні конструкції на активні або безособові:

- *«Автором була запропонована модель, яка була протестована в ході дослідження».*
- *«Нами проводилося спостереження за групою піддослідних протягом місяця».*

8. Проаналізуйте два фрагменти тексту. У першому варіанті (До редагування) виділено типові помилки (лексичні кальки, граматичні порушення, канцеляризми). У другому варіанті (Після редагування) наведено нормативний текст. Назвіть типові помилки.

Фрагмент 1. Варіант «До редагування»

*«**На сьогоднішній день** актуальність **даного** питання не викликає сумнівів. **Нами було прийнято участь** у експерименті, результати якого **являються** дуже важливими. **Згідно отриманих даних**, можна зробити висновок, що **більша половина** респондентів **рахують**, що нова методика **більш ефективніша** за попередню. **В кінці кінців**, ми **підняли питання** про впровадження результатів у практику».*

Фрагмент 2. Варіант «Після професійного редагування»

*«**Нині** актуальність **цього** питання є безсумнівною. **Ми взяли участь** в експерименті, результати якого **є** визначальними. **Згідно з отриманими даними**, можна виснувати, що **більшість** респондентів **вважає** нову методику **ефективнішою** за попередню. **Зрештою**, ми **порушили питання** про впровадження результатів у*

9. Візьміть один абзац зі свого **вступу до дисертації** та застосуйте до нього метод «редакторського сита»: видаліть усі слова «даний», «являється», «в якості»; замініть пасивні конструкції («було проведено нами») на активні («ми провели» або «проведено»); перевірте узгодження прийменників (*згідно з, відповідно до, завдяки*).

ЛІТЕРАТУРА

1. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.
2. Колоїз Ж. В. Українська наукова мова: практикум. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 135 с.
3. Кочан І. М. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології. Навч. посібн. Київ, 2013. 294 с.
4. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці: експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС. 2021. 80 с.
5. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.
6. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.
7. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.
8. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.
9. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.
10. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.
11. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.
12. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.
13. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

14. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

15. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ: Вища школа, 2015. 399 с.

16. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

17. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с. URL: http://elibrary.kdpu. edu.ua/xmlui/handle/ 123456789/3236

18. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

19. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

20. Тимкова В.А. Українська мова в науці: навчальний посібник / В. А. Тимкова. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

21. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

Тема 8. Презентація наукового дослідження. Публічний виступ (2 год)

1. Усне представлення наукового тексту.
2. Презентація як спосіб унаочнення матеріалу.
3. Публічний виступ як різновид комунікації.
4. Етапи підготування публічних виступів.

Ключові слова: *презентація дослідження, публічний виступ, академічна риторика, ораторська майстерність, усне представлення, наукова доповідь, регламент, візуалізація даних, інфографіка, мультимедійна презентація, наукова комунікація, вербальні засоби, невербальна поведінка, аудиторія, бар'єри спілкування, етапи підготовки, докомунікативна фаза, репетиція виступу.*

Практично!!![4]

Створити презентацію власного дослідження! Представити як публічний виступ.

1. Сформулюйте суть вашого дослідження (об'єкт, новизна, результат) у 3–5 реченнях так, щоб це було зрозуміло нефахівцю. Час виголошення – до 60 секунд.
2. Складіть план доповіді на 10 хвилин (стандарт конференції/захисту).

- *Вступ (1.5 хв):* Актуальність та мета.
- *Основна частина (7 хв):* Методи та ключові результати (3–4 тези).
- *Висновки (1.5 хв):* Практичне значення.

3. Сформулюйте 5 «найпідступніших» запитань, які можуть поставити опоненти за вашою темою, підготуйте короткі етичні відповіді на них.
4. Створіть 5 ключових слайдів до своєї доповіді (у PowerPoint, Canva або Prezi), дотримуючись правил: **Правило 6x6:** не більше 6 рядків тексту по 6 слів у кожному. **Візуальна ієрархія:** заголовок – 32–36 кегль, основний текст – не менше 24. **Контрастність:** світлий фон – темний текст (або навпаки). **Інфографіка замість тексту:** Перетворіть один складний текстовий абзац вашої

[4] Окремі завдання в цьому блоці складено за допомогою ШІ.

роботи (наприклад, опис етапів експерименту) на логічну схему, діаграму або інфографіку.

5. Перегляньте будь-який виступ на TED.com (бажано на наукову тематику). Випишіть 3 прийоми, якими спікер утримує увагу аудиторії (жестикуляція, сторітелінг, риторичні запитання).

6. Запишіть свій виступ (фрагмент на 2 хв) на диктофон. Прослухайте його та проаналізуйте: чи немає слів-паразитів (*е-е-е, ну, власне, як би*), чи не занадто швидкий темп мовлення, чи чітко вимовляються складні терміни.

7. Пропрацюйте **психотехніку виступу: Техніка «Заземлення» (перед виходом):** Станьте рівно, відчуйте опору обома стопами. Зробіть вдих на 4 рахунки, затримку на 4 і видих на 8. Це знижує рівень кортизолу та стабілізує голос. **Робота з «голосом-зрадником» (тремор):** *Вправа «Левиний позіх»:* Широко позіхніть кілька разів перед виступом. Це розслаблює гортань і робить тембр голосу нижчим та впевненішим. **Метод «Першої фрази»:** Вивчіть перші два речення вашої доповіді напам’ять до автоматизму. Це допоможе пройти критичну першу хвилину, навіть якщо ви сильно нервуєте.

8. Ознайомтеся з цифровими «фішками» для сучасної презентації:

використовуйте Mentimeter або Slido для швидких опитувань аудиторії в реальному часі через QR-код на слайді. Це перетворює монолог на діалог;

спробуйте сервіси Gamma.app або Beautiful.ai для автоматичної генерації структури та дизайну слайдів за вашими тезами; Режим доповідача (Presenter View): налаштуйте в PowerPoint «Нотатки», які бачите лише ви на екрані ноутбука, тоді як аудиторія бачить лише слайди. Це звільняє від потреби тримати в руках аркуші з текстом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колоїз Ж. В. Науковий стиль української мови : [практикум]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 132 с.

2. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». 2019. 356 с.

3. Онуфрієнко Г. С. Науковий стиль української мови. Навчальний посібник з алґоритмічними приписами. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 426 с.

4. Ревуцька С. К., Шапран Д. П., Зінченко В. М. Наукова українська мова: конспект лекцій. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 119 с.

5. Селігей П. О. Світло і тіні наукового стилю. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 627 с.

6. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

7. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

8. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів : Світ, 2013. 432 с.

9. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Вид. друге, істотно доповнене. Київ : КММ, 2019. 208 с.

10. Горошкіна О. М., Шутова Л. І. Науковий текст: особливості мови та стилю: навчально-методичний посібник для аспірантів. Луганськ : Світанок, 2013. 138 с.

11. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямуванням: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ, 2011. 624 с.

12. Довідник з культури мови: Посібник / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологубта ін.; за ред. С. Я. Єрмоленко. Київ : Вища школа, 2015. – 399 с.

13. Єрмоленко С. Я. Науковий стиль. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін, і допов. Київ, 2012. 422 с.

14. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма: практикум. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2019. 178 с. URL: http://elibrary.kdpu. edu.ua/xmlui/handle/ 123456789/3236

15. Левченко О. Науковий стиль: культура мовлення: навчальний посібник. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2012. 204 с.

16. Селігей П. О. Українська мова в 2222 році: Вступ до лінгвофуторології. Київ : Академперіодика. 2023. 452 с.

17. Тимкова В. А. Українська мова в науці: навчальний посібник / В. А. Тимкова. Вінниця : ВВ ВНАУ, 2018. 212 с.

18. Український правопис. НАН України; Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ : Наукова думка, 2019. 92 с.

Тема 9. Філологічні аспекти редагування згенерованого контенту: теорія, методологія, прагматика штучного інтелекту в науковому просторі[5] (2 год)

План:

1. Теоретико-методологічні засади аналізу згенерованих текстів.
2. Лінгвосинергетична типологія девіацій у генеративних текстах.
3. Методологія філологічної валідації та стратегії гуманізації (Humanizing) тексту.
4. Промпт-інжиніринг у системі сучасних філологічних дисциплін.
5. Технологічна екосистема редагування українськомовного ШІ-контенту.
6. Права інтелектуальної власності, етика та професійні стандарти редактора.

Основні поняття та терміни*: Штучний інтелект у філології, генеративні мовні моделі (LLM), комп'ютерна лінгвістика, обробка природної мови (NLP), корпусна лінгвістика, токенізація тексту, ймовірнісне прогнозування слів, мовні датасети, концептуальна інтерференція, англомовний синтаксичний вплив, ШІ-галюцинації, мовні кальки, порушення керування, пасивні конструкції, тавтологія ШІ, лексичні кліше, стилістична монотонність, канцеляризми ШІ, компліментарний пафос, філологічне редагування, «олюднення» тексту (Humanizing), лінгвістичний аудит, синтаксична перебудова речень, синонімічна рухливість, модалізація тексту, індивідуально-авторський стиль, детекція ШІ-тексту, шліфування стилю, факчекінг, промпт-інжиніринг (Prompt Engineering), лінгвістичний промпт, контекстуалізація ШІ, моделювання ролі, метод Few-Shot, стилістичні обмеження, текстовий фреймінг, академічна доброчесність, цифровий плагіат, генеративне піратство, ШІ-детектори (AI Detectors), маркування ШІ-участі, авторське право на ШІ-контент, етичні стандарти копірайтингу, лінгвістична верифікація.*

[5] Тему розроблено з використанням ШІ.

Дайте відповіді на запитання:

1. Опишіть статус авторства та копірайту на тексти, створені за участю штучного інтелекту.
2. Схарактеризуйте етичні межі використання LLMs у науковій, медійній та видавничій сферах.
3. Як трансформувалися професійний профіль та компетентність сучасного редактора?
4. Класифікуйте помилки у текстах великих мовних моделей (LLMs).
5. Опишіть специфіку фактологічних викривлень («галюцинацій») та логічних збоїв.
6. Які вам траплялися граматичні, стилістичні та лексико-фразеологічні аномалії згенерованого контенту.
7. Опишіть еволюцію класичного редагування в епоху алгоритмічних систем.
8. Ознайомтеся з постредагуванням (MTPE / AI-PE) як новою формою професійної діяльності.
9. Схарактеризуйте лінгвістичні інструменти «олюднення» та верифікації авторського стилю.
10. Як змінилася еволюція класичного редагування в епоху алгоритмічних систем?
11. Проаналізуйте когнітивно-дискурсивну інженерію інструкцій (промптів).
12. Яка роль лінгвістичної компетентності у формуванні архітектури запиту до ШІ?
13. Чому промпт вважають новим інструментом управління стилем, жанром та модальністю тексту?
14. Яка специфіка обробки україномовних корпусів та флективної структури мови алгоритмами?
15. Схарактеризуйте цифрові інструменти автоматизованої перевірки та редагування українського тексту.

16. Які є проблеми при адаптації багатомовних моделей під українські норми правопису та стилістики?

17. Який статус авторства та копірайту на тексти, створені за участю штучного інтелекту?

18. Опишіть етичні межі використання LLMs у науковій, медійній та видавничій царинах.

Практично!!![6]

- **Завдання 1.** Згенеруйте в ШІ текст та знайдіть приховані кальки з англійської (через буквальний переклад) або російської мов. Замініть кальки на питомі українські відповідники.
- Проаналізуйте тексти однаковими фразами-маркерами, замініть вступну частину, вилучивши «штучні» конструкції.
- Знайдіть помилки ШІ у відмінкових формах та прийменниковому керуванні української мови, виправте граматичні збої.
- **Завдання 2.** Моделі ШІ (особливо під впливом англійського пасиву та російських форм на *-ущий/-ящий*) генерують невластиві українській мові форми. Пошукайте в згенерованих текстах такі помилки та перебудуйте речення на природні дієслівні або безособові конструкції.
- **Завдання 3.** Згенеруйте текст в ШІ про походження наукового стилю української мови та розмежуйте правдиві факти та вигадки.
-

Рекомендована література

1. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище : зб. есе / упоряд.: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2023. 524 с.

2. Ваховська О. В. Basics of computational linguistics / Основи комп'ютерної лінгвістики : навч.-метод. посібник. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2023. 112 с.

[6] Окремі завдання в цьому блоці складено за допомогою ШІ.

3. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Серія: Право. Вип. 2 (85). С. 305–310.

4. Дарчук Н. П. Комп'ютерна лінгвістика (автоматичне опрацювання тексту) : підручник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 351 с.

5. Іванченко Р. Г. Літературне редагування. Репр. вид. Київ, 2003. 247 с.

6. Карпіловська Є. А. Вступ до прикладної лінгвістики: комп'ютерна лінгвістика : підручник / відп. ред. А. П. Загнітко. Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. 188 с.

7. Клєщова О. Є., Кравчук О. М. Культура української мови (за кредитно-модульною системою) : навч. посіб. [для студ. ф-ту української філолології]. Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. 219 с.

8. Максимець О. М. Інтерактивні методи формування soft skills майбутніх фахівців при вивченні мовознавчих дисциплін. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Вип. 73. Т. 2. С. 340–344.

9. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.

10. Міністерство освіти і науки України. Рекомендації щодо впровадження та використання систем штучного інтелекту в закладах вищої освіти : Лист МОН України від 24.04.2025 р.

11. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. Львів : ВФ. Афіша, 2017. 416 с.

12. Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи : навч. посіб. Львів : Афіша, 2017. 416 с.

13. Пономарів О. Д. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посібник. 4-те вид. Київ : Либідь, 2011. 240 с.

14. Редакторська справа: сучасний стан і перспективи розвитку : колективна монографія ; за заг. ред. проф. Ж. Колоїз. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 282 с.

15. Редакторський практикум (з дисципліни «Типологія помилок») : навчальний посібник / укл. П. П. Куляс. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 336 с.

16. Різун В. В. Літературне редагування : підручник. Київ : Либідь, 1996. 236 с.

17. Семенехіна О., Різник В., Шамоня В. Використання штучного інтелекту в наукових дослідженнях в контексті академічної доброчесності. *Освіта. Інноватика. Практика.* 2025. Том 13, № 6. С. 63–68.

18. Харченко С. Штучний інтелект і літературне редагування медіатекстів: точки біфуркації. *Міжнародний філологічний часопис.* 2023. Vol. 14. № 4. С. 76–89.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО НАПИСАННЯ МКР ТА СКЛАДАННЯ ЗАЛІКУ

1. Академічна культура та її основні складові.
2. Наукова добросовісність і етика вченого.
3. Аналіз документів ЖДУ, присвячених академічній доброчесності.
4. Концепція інтелектуальної свободи.
5. Доброчесність викладача та адміністрації як передумова доброчесності здобувача.
6. Поняття інтелектуальної власності та його складові.
7. Поняття авторського права. Вимоги до цитування, правила оформлення посилань.
8. Плагіат, особливості його виявлення. Способи уникнення плагіату в науково-дослідній сфері.
9. Антиплагіатні програми.
10. Особливості цитування.
11. Сучасні погляди на стилі української мови.
12. Формування наукового стилю української мови.
13. Специфіка розвитку наукового стилю в контексті мовної політики та мовної ситуації.
14. Позамовні чинники формування наукового стилю.
15. Нова редакція українського правопису. Основні зміни.
16. Загальні особливості фахової мови.
17. Термін як складник фахової мови.
18. Вчення про значення слова як необхідна передумова виникнення вчення про термін.
19. Термінознавство як наука.
20. Жанрова диференціація наукового стилю сучасної української літературної мови.
21. Вплив глобалізація на мову сучасних наукових публікацій та дискусій.
22. Зміни в мові як наслідок глобалізації та масовізації.

23. Англізація української мови.

24. Порушення лексичної норми.

25. Типологія морфологічних помилок у наукових працях

26. Типи синтаксичних помилок у науковому тексті.

27. Помилки у змістовій структурі наукової роботи.

28. Особливості помилок у зовнішньому оформленні текстів.

29. Етапи й форми роботи над науковим текстом.

30. Конспектування.

31. Реферування.

32. Створення власної роботи.

33. Написання відгуків і рецензій.

34. Технічні можливості редагування текстів.

35. Інтерет-ресурси для редагування наукового тексту.

36. Редагування дотекстових одиниць.

37. Нормативність лексико-семантичних та фразеологічних мовних засобів для створення академічного тексту.

38. Лексико-фразеологічні порушення.

39. Нормативні граматичні форми для створення академічного тексту.

40. Усне представлення наукового тексту. Презентація як спосіб унаочнення матеріалу.

41. Публічний виступ як різновид комунікації.

42. Етапи підготування публічних виступів.

43. Теоретико-методологічні засади аналізу згенерованих текстів.

44. Лінгвосинергетична типологія девіацій у генеративних текстах.

45. Методологія філологічної валідації та стратегії гуманізації (Humanizing) тексту/

46. Промпт-інжиніринг у системі сучасних філологічних дисциплін.

47. Технологічна екосистема редагування українськомовного ШІ-контенту.

48. Права інтелектуальної власності, етика та професійні стандарти редактора.

ЗРАЗКИ ЗАВДАНЬ НА МКР

ВАРІАНТ 1.

1. Специфіка розвитку наукового стилю в контексті мовної політики та мовної ситуації.

2. Дайте відповіді на тестові завдання.

1. Що з переліченого згідно з новим законодавством є академічним плагіатом?

а) використання власних раніше опублікованих текстів без посилання.

б) оприлюднення результатів, отриманих іншими особами, як власних.

в) дослівне відтворення фрагментів чужого тексту без лапок та посилання.

г) надання допомоги колезі у написанні статті.

2. Який термін охорони авторського права на науковий твір в Україні?

а) 25 років після публікації.

б) протягом життя автора та 50 років після його смерті.

в) протягом життя автора та 70 років після його смерті.

г) безстроково.

3. Оберіть варіант, де правильно вказано написання запозичених слів з компонентами макро-, мікро-, екс-, віце-, обер-:

а) екс-президент, віце-прем’єр, макроекономіка.

б) екпрезидент, віцепрем’єр, макро-економіка.

в) екпрезидент, віцепрем’єр, макроекономіка.

г) екс президент, віце прем’єр, макро економіка.

4. Яка основна вимога до ідеального наукового терміна?

а) емоційне забарвлення.

б) однозначність у межах певної терміносистеми.

в) милозвучність.

г) наявність багатьох синонімів.

5. Яка кількість тексту на одному слайді презентації вважається оптимальною згідно з нормами ергономіки?

а) чим більше тексту, тим краще для читання аудиторією.

б) весь текст доповіді має бути продубльований на слайдах.

в) мінімум тексту (тези), що доповнюється усним поясненням спікера.

г) слайди мають містити лише формули та цифри без слів.

д) текст на слайдах не потрібен, лише картинки.

3. Відредагуйте текст.

ВАРІАНТ 2.

1. Нормативність лексико-семантичних та фразеологічних мовних засобів для створення академічного тексту.

2. Дайте відповіді на тестові завдання.

1. Що таке «фабрикація» у науковій діяльності?

а) вигадування даних або фактів, яких не існувало насправді.

б) використання ШІ для перекладу тексту.

в) підробка вже існуючих результатів (зміна показників у таблицях).

г) оформлення списку літератури, джерела в якому не використовувалися.

2. Використання фрагментів власної дисертації у новій науковій статті без посилання на рукопис дисертації – це:

а) академічний плагіат.

б) самоплагіат.

в) фальсифікація.

г) допустима практика, оскільки автор той самий.

3. Як називається процес переходу слова загального вжитку в розряд термінів?

а) детермінологізація.

б) термінологізація.

в) конотація.

г) калькування.

4. Виберіть лексично правильний варіант вживання термінологічної сполуки в академічному тексті:

а) дане дослідження являється актуальним.

б) це дослідження є актуальним.

в) вищезазначене дослідження виступає актуальним.

г) дане дослідження рахується актуальним.

5. Який етап підготовки публічного виступу є вирішальним для подолання страху перед аудиторією?

а) купівля нового офіційного костюма.

б) написання повного тексту промови на 10 аркушах.

в) багаторазова репетиція виступу (бажано перед дзеркалом або колегами).

г) вивчення списку всіх присутніх у залі.

3. Відредагуйте текст.

ВИДИ РОБОТИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

№	Контрольні заходи	Критерії оцінювання
1	Відповідь на питання плану	Максимальна кіл-ть балів – 30. Оцінюється: рівень розуміння питання (10 балів), логічність та послідовність викладення матеріалу (10 балів), відповіді на уточнювальні питання (10 балів)
2	Виконання практичних завдань	Максимальна кіл-ть балів – 50. Оцінюється: завдання реалізовано в повному обсязі з демонстрацією творчого підходу (50 балів); містить незначні неточності (40-49 балів); наявні помилки (до 30-40 балів); завдання виконано неправильно із суттєвими помилками й неповністю (до 30 балів).
3	Участь у дискусії	Максимальна кіл-ть балів – 20. Оцінюється: Глибина аналізу проблематики та переконливість наведених аргументів (8 балів), уміння відстоювати свою позицію, бути логічним та послідовним (8 балів), активність та ініціативність (4 бали)
	Підсумковий контроль	Макс. 100 балів
1	Відповідь на теоретичне питання	30 балів
2	Тестування	30 балів
3	Редагування тексту	40 балів

Під час викладання освітньої компоненти «Теорія і практика наукового стилю української мови та основи академічного письма» оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролями.

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою		**Оцінка в балах**	**Оцінка за шкалою ECTS**	
			Оцінка	**Пояснення**
Екзамен	**Залік**			
Відмінно	*зараховано*	**90-100**	**A**	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
Добре		**82-89**	**B**	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	**C**	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
Задовільно		**64-73**	**D**	непогано, але з незначною кількістю недоліків
		60-63	**E**	виконання задовольняє мінімальним критеріям
Незадовільно	*незараховано*	**35-59**	**FX**	з можливістю повторного складання
		1-34	**F**	з обов’язковим повторним курсом